

Снежана Марјановић Драгана Марчетић

судије Вишег суда у
Београду и чланице
Форума судија Србије

САЧУВАТИ ОСНОВНЕ ПРИНЦИПЕ НА КОЈИМА ПОЧИВА СУДСКИ СИСТЕМ

Суђење на даљину

Уколико ова форма суђења буде уведена код нас, неопходно је, у складу са основним правима и слободама које су прокламоване конвенцијама, обезбедити једнакост страна у поступку, правичност, поверење и поверљивост, сигурност и заштиту података, њихово порекло и интегритет, одговорност, транспарентност, етичност

Ради спречавања ширења заразе, током пандемије ковида 19 и избегавања контаката између учесника у поступку дигитална правда добија на значају, поготово у време тзв. локдауна. Скоро све земље света су, више или мање, увеле неки облик онлајн суђења како би се грађанима омогућило приступ правди у ванредној ситуацији.

Иако на први поглед могућност суђења на даљину представља новину, у пракси земаља англосаксонског правног система као на пример у Аустралији и Великој Британији, он се примењује више година или деценија.

Ова врста суђења има своје предности и мане.

Предност суђења на даљину је пре свега безбедност јер овај тип суђења смањује ризик од заразе учесника током пандемије. Може повећати приступ правди за грађане у чијим местима боравка нема суда, лицима у иностранству, као и за вунерабилне групе, старе, болесне и инвалиде. Покретљивост ове врсте суђења такође би могла бити предност и довести до уједначавања оптерећености судија у различитим деловима Србије, тако што би се у појединим врстама поступака, пре свега парничних, дистрибуција

предмета вршила равномерно свим судијама судова истог ранга на територији Србије. На тај начин би остварење права грађана на приступ правди могло бити уједначеније, а самим тим би се у већем степену омогућило поштовање права грађана на суђење у разумном року.

Примедбе које се истичу односе се првенствено на могућности да се обезбеде и сачувају основни принципи на којима почива судски систем, уз поштовање права учесника у поступку. Постављају се бројна питања, као на пример да ли суђење на даљину може обезбедити непосредност и јавност суђења (и ако

Постављају се бројна питања, на пример да ли суђење на даљину може обезбедити непосредност и јавност суђења, као и да ли постоје материјалне и техничке могућности да се овај модел суђења уведе у наш правни систем

може, којим средствима и начинима), као и да ли постоје материјалне и техничке могућности да се овај модел суђења уведе у наш правни систем. Проблеми који се тичу заштите података личности су још један аспект који се мора пажљиво размотрити.

Уколико ова форма суђења буде уведена код нас, неопходно је, у складу са основним правима и слободама које су прокламоване конвенцијама, обезбедити једнакост страна у поступку, правичност, поверење и поверљивост, сигурност и заштиту података, њихово порекло и интегритет, одговорност, транспарентност, етичност. Такође треба поштовати принципе пропорционалности, доступности, стандардизације, јавности, уз поштовање права на суђење у разумном року, као и принцип правне помоћи. У кривичном поступку неопходно је обезбедити и право на информисаност, право на поверљиви разговор окривљеног са адвокатом, право да се буде присутан и да се учествује у испитивању сведока. За осетљиве групе и малолетна лица која су сведоци и/или жртве кривичних дела морају се обезбедити посебна права, како се не би излагали опасности вишеструке виктимизације, омогућивши им да лакше приступе правди, са мање стреса, избегавањем непосредног контакта са оsumњиченима.

Да би се овај вид суђења, који је као предлог унет у нацрт Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку (у ком делу би Закон ступио на снагу 1. септембра 2022. године у привредним споровима, односно 1. септембра 2023. године у поступку пред судовима опште надлежности), применио, потребно је да се приликом увођења ове нове врсте „дељења правде“ обрати посебна пажња на све аспекте на које указује овај текст. Уколико се на време почне са обуком судског кадра (како у примени начела којима се пре свега штити право грађана на правично суђење, тако и у коришћењу информационих технологија) и опремањем судова, овај задатак би могао бити завршен до евентуалног ступања на снагу наведених измена. Добра решења и праксе из искустава других земаља могу олакшати и убрзати поступање.